

Raadsvoorstel

Datum vergadering	: 29 november 2022
Registratie nummer	: GZDGWB284826/672991
Voorstelnummer	: RV2022/129
Portefeuillehouder	: Rutger van Stappershoef
Bijlage(n)	1. Kerkenvisie West Betuwe 1.0 2. Overzicht kerkgebouwen gemeente West Betuwe 3. Overzicht eigendom kerktorens gemeente West Betuwe 4. Subsidiemogelijkheden (monumentale) kerkgebouwen en andere financiële mogelijkheden 5. Samenvatting participatieproces kerkenvisie West Betuwe 6. Rapportage uitkomsten vragenlijst kerkenvisie West Betuwe
Onderwerp	: Kerkenvisie West Betuwe 1.0

Onderwerp

Kerkenvisie West Betuwe 1.0.

Beslispunten

1. De kerkenvisie West Betuwe 1.0 met de volgende uitgangspunten vast te stellen:
  - o Uitgangspunt 1: Het speelveld is duidelijk. Per kerkgebouw, per kern kijken we naar maatwerk
  - o Uitgangspunt 2: Religieus behoud van een kerkgebouw staat voorop, pas daarna kijken we naar passende invulling
  - o Uitgangspunt 3: Samenwerken en kennisdeling
2. De beschikbare financiële middelen van 72.000 euro voor het ontwikkelen van de kerkenvisie, in te zetten voor het uitvoeringsprogramma van de visie.

Inleiding

Aanleiding

Door veranderingen in de samenleving, loopt het kerkbezoek in Nederland terug. Het voortbestaan van veel kerken staat onder druk. Ook raken kerkgebouwen vaker buiten (religieus) gebruik. Kerkgebouwen zijn belangrijke en (historisch) waardevolle bouwwerken. Deze gebouwen vertegenwoordigen vele waarden, waarvan de religieuze waarde het belangrijkste is. De brede betekenis van kerkgebouwen zien we vooral bij ontwikkelingen rond de toekomst en het gebruik. Tot voor kort reageerden gemeenten hier vaak ad hoc en per gebouw verschillend op. In sommige gevallen kwamen kerkgebouwen leeg te staan of werden deze uiteindelijk gesloopt. Dat is mogelijk te voorkomen.

Daarom stimuleert de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gemeenten om een lokale kerkenvisie te ontwikkelen. Dit doen zij met het landelijke Programma 'Toekomst Religieus Erfgoed'. Een kerkenvisie gaat over de aanwezige kerkgebouwen in een gemeente en welke ontwikkelingen we (mogelijk) in de komende jaren zien. Voor het opstellen van een lokale visie is praktische en financiële ondersteuning mogelijk. Elke gemeente in Nederland heeft de kans gekregen een 'subsidie' (decentrale uitkering) aan te vragen.

Gemeente West Betuwe heeft deze kans met beide handen aangegrepen. Met de decentrale uitkering wordt de lokale kerkenvisie ontwikkeld. Een uitvoeringsprogramma maakt onderdeel uit van deze visie.

Doel

Het doel van de kerkenvisie voor West Betuwe is om samen met kerkeigenaren, kerkgemeenschappen en erfgoedorganisaties een duurzaam toekomstperspectief te ontwikkelen voor kerkgebouwen in de gemeente.

In de kern is de kerkenvisie bedoeld om met kerkeigenaren en andere betrokkenen een gesprek te starten én gaande te houden. Over de toekomst van kerkgebouwen in West Betuwe. Doordat je elkaar weet te vinden, kennis deelt en (pro)actief mee te denken, kunnen we eerder inspelen op toekomstige ontwikkelingen. En willen we samen eventuele leegstand van kerkgebouwen voorkomen.

Verder richt de kerkenvisie zich op de volgende doelen:

- Inventariseren van de stand van zaken en behoeften bij kerken.
- Opbouwen van wederzijds begrip en respect.
- Afwegen van fysieke en sociaal maatschappelijke belangen.
- Agenderen van andere thema's die inspelen op leefbaarheid in de kernen.

Erfgoedbeleid

Het nieuwe erfgoedbeleid voor West Betuwe is vastgesteld in 2021. In dit beleid benadrukken we het belang en behoud van de waarde van erfgoed. De kerkenvisie is hierop een goede aanvulling. De visie geeft invulling aan de wens die uitgesproken is om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor herbestemming (wanneer dit aan de orde komt voor kerken). Leegstand is voor waardevolle gebouwen vaak achteruitgang. Daarom is aandacht hiervoor belangrijk. We willen samen met kerkeigenaren en betrokkenen zoeken naar mogelijkheden om de kerkgebouwen goed te kunnen blijven gebruiken en behouden. Nu en in de toekomst.

(Participatie)proces

1. Inventarisatie kerkgebouwen en kerkeigenaren.
2. Vragenlijst uitgezet onder alle kerkeigenaren, inclusief particuliere eigenaren.
3. Rapportage opgesteld van de resultaten en terugkoppeling richting kerkeigenaren.
4. Bijeenkomst gehouden met betrokken ambtenaren (Ruimtelijke Ontwikkeling & Wonen, Duurzaamheid, Sociaal, Vergunningen, Cultureel Erfgoed en Landschap).
5. Beeldvormende raadsvergadering over kerkenvisie, waar ook kerkeigenaren input konden geven.
6. Met de input is een concept versie van de kerkenvisie opgesteld.
7. Versie aan betrokken collega's en senior adviseur erfgoed Gelders Genootschap voorgelegd.
8. Concept kerkenvisie besproken met kerkeigenaren en betrokkenen tijdens fysieke bijeenkomst.
9. Ideeën en aanvullingen na de bijeenkomst verwerkt in de eerste versie van de kerkenvisie.
10. Kerkenvisie naar oordeels- en besluitvormende vergadering; kerkeigenaren kunnen inspreken.

Samenvatting

Gemeente West Betuwe heeft in 2021 bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een decentralisatie-uitkering voor de ontwikkeling van een lokale kerkenvisie aangevraagd. Deze uitkering is toegekend. De gemeente heeft hierna, samen met kerkeigenaren en erfgoedorganisaties, de 'kerkenvisie West Betuwe 1.0' gemaakt. De kern vormt het gesprek met betrokkenen over een duurzaam

toekomstperspectief voor kerkgebouwen in West Betuwe. Een uitvoeringsprogramma maakt onderdeel uit van de kerkenvisie.

Besluitgeschiedenis

- o beleidsnota Erfgoed West Betuwe, 28 september 2021

Beoogd effect

Een integrale en lokale kerkenvisie voor de gemeente West Betuwe. In de kern is de kerkenvisie bedoeld om met betrokkenen, zoals kerkeigenaren en erfgoedorganisaties, een gesprek op te starten. Dit gesprek is vooral gericht op het behoud van (de waarde van) kerkgebouwen en een duurzaam toekomstperspectief. Belangrijk is dat monumentale en beeldbepalende kerkgebouwen behouden blijven. Ook als het religieuze gebruik geheel of gedeeltelijk vervalt.

Argumenten

1.1 Visie maakt maatwerk mogelijk en is platform voor dialoog

De kerkenvisie West Betuwe 1.0 geeft niet alleen een overzicht van de aanwezige kerkgebouwen, de status daarvan en de kerkeigenaren in West Betuwe. Het is een richtinggevend document voor zowel gemeente als kerkeigenaren. Over behoud van kerkgebouwen en de verdere samenwerking.

De visie biedt kaders, handvatten en uitgangspunten. En dient als middel of platform voor gesprek. Dat gesprek gaat niet alleen over het behoud en mogelijke herbestemming van kerkgebouwen. Het gaat ook over gezamenlijke thema's, zoals mogelijkheden voor subsidie en verduurzaming van gebouwen.

Gemeente, kerkeigenaren en andere betrokkenen kunnen beter anticiperen op toekomstige kansen en ontwikkelingen. Doordat zij met elkaar in gesprek gaan en blijven, elkaar helpen en kennis delen.

1.2 Kerkenvisie biedt handvatten voor het behoud van kerkgebouwen

Kerken en (historische) kerkgebouwen voorzien onder meer in een belangrijke religieuze invulling voor de inwoners. En hebben een brede (maatschappelijke) betekenis. Behoud van deze gebouwen is belangrijk. Daarom is in de kerkenvisie voor West Betuwe een stappenplan opgenomen. Kerkeigenaren van een monumentaal of beeldbepalend kerkgebouw worden gevraagd dit stappenplan te doorlopen, als er sprake is van dreigende leegstand. Daarbij staat religieus behoud van een kerkgebouw voorop. Het stappenplan is bedoeld als praktische leidraad voor het gebruik en de invulling van een kerkgebouw.

2.1 Benutten van financiële middelen voor het uitvoeringsprogramma, draagt bij aan het realiseren van de doelen van de kerkenvisie

Het opstellen van de kerkenvisie West Betuwe 1.0 is gedaan met beschikbare ambtelijke capaciteit. Door kosten rondom het opstellen van de visie voor West Betuwe bescheiden te houden, is er nog een bedrag van ongeveer 72.000 euro beschikbaar voor het uitvoeringsprogramma en bijbehorende actiepunten. Op deze manier zorgen we ervoor dat we de financiële middelen gebruiken waar het nodig is.

Kanttekeningen

1.1 De toekomst en het behoud van kerkgebouwen is afhankelijk van derden

Het (juridisch) eigendom van de kerkgebouwen ligt bij de kerkeigenaren en kerkgenootschappen. Het onderhouden en behouden van kerkgebouwen is allereerst een zaak van de eigenaren zelf. Maar ook

de verantwoordelijkheid voor het voortbestaan van de kerk(gebouw)en ligt grotendeels bij de eigenaar, omdat die het moment van handelen bepaalt. Dat moment kan te laat zijn voor een positieve toekomst van het gebouw. Voor monumentale gebouwen geldt een onderhoudsplicht om verval te voorkomen. De gemeente heeft een faciliterende rol, en denkt mee met eigenaren. Gezien de brede betekenis van monumentale en beeldbepalende kerkgebouwen kan deze rol meer (pro)actief zijn dan gebruikelijk.

Nb. historisch gezien is de gemeente West Betuwe eigenaar van meerdere kerktorens in West Betuwe. Separaat aan dit voorstel ontvangt u eind 2023 nog een voorstel over het onderzoek naar het beheer, onderhoud en eigenaarschap van de (historische) kerktorens. Dit volgt uit het uitvoeringsprogramma.

2.1 Beperkte ambtelijke capaciteit

Binnen team Duurzaamheid en Economie is ongeveer 1 fte beschikbaar voor uitvoering en beleid op het gebied van de specialisatie Erfgoed. Er is daarmee ambtelijke capaciteit in huis. Of dit voldoende is voor de komende jaren, wijst de praktijk uit. Indien nodig stellen we jaarlijks in de perspectiefnota voor om incidenteel budget beschikbaar te stellen voor eventuele inhuur. Om hiermee de actiepunten in het uitvoeringsprogramma 2022-2024 te realiseren.

Financiën

In 2021 heeft Gemeente West Betuwe de decentralisatie-uitkering voor integrale lokale kerkenvisies aangevraagd en hiervoor een Rijksbijdrage van 75.000 euro ontvangen. Dit bedrag is gebaseerd op het aantal kerkgebouwen in West Betuwe. Namelijk: minimaal 40 kerkgebouwen.

Het (participatie)proces om een integrale, lokale kerkenvisie te ontwikkelen is hierna gestart. Aan de vorm en uitwerking van de kerkenvisie zijn geen voorwaarden gesteld. De visie is met behulp van beschikbare ambtelijke uren opgesteld. Hiervan is nog 72.000 euro beschikbaar. Dit besteden we aan het uitvoeringsprogramma, dat onderdeel uitmaakt van de kerkenvisie.

Communicatie

- Doel: informeren kerkeigenaren en overige betrokkenen over de kerkenvisie West Betuwe 1.0.
- Middelen; na vaststelling wordt er via de volgende (gemeentelijke) kanalen gecommuniceerd:
- o Persoonlijke mail met de vastgestelde visie naar kerkeigenaren en andere gesprekspartners/betrokkenen sturen.
  - o Opnemen/updates informatie op gemeentelijke website.
  - o Persbericht naar lokale media.
  - o Delen via social mediakanalen van de gemeente.
  - o Bekendmaken van de kerkenvisie in het elektronisch Gemeenteblad.

Met het oog op het uitvoeringsprogramma faciliteert de gemeente West Betuwe themabijeenkomsten voor kerkeigenaren en betrokkenen. We informeren kerkeigenaren en betrokkenen via een mailinglijst

Uitvoering/Planning

Na vaststelling van de kerkenvisie, starten de acties uit het uitvoeringsprogramma 2022-2024. Gemeente West Betuwe houdt de kerkeigenaren en andere betrokkenen hiervan op de hoogte. De eerste themabijeenkomst voor kennisdeling is in het eerste kwartaal van 2023.

Evaluatie

Gemeente West Betuwe beschouwt de kerkenvisie West Betuwe 1.0 als een richtinggevend document voor de komende twee jaar. We vinden het verstandig om de (ervaringen met) de kerkenvisie in ieder geval aan het einde van de looptijd van het uitvoeringsprogramma te evalueren. En de kerkenvisie, in samenspraak met kerkeigenaren en andere betrokkenen, op onderdelen te actualiseren en/of aan te vullen. Zo blijft de kerkenvisie een levend document dat, indien nodig, regelmatig kan worden herzien.

Risicoparaagraaf

Risico omschrijving	Soort risico	Kans	Effect	Beheersingsmaatregel
Niet alle actiepunten kunnen volledig en/of op de genoemde tijd worden uitgevoerd.	Beleidsmatig	Middel	Acties worden niet (volledig) of pas op een later moment uitgevoerd.	Beschikbaar stellen van incidenteel budget om indien nodig extra capaciteit in te huren.

Burgemeester en wethouders van de gemeente West Betuwe
de secretaris, Philip Bosman
de burgemeester, Servaas Stoop

Raadsbesluit

De raad van de gemeente West Betuwe;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 4 oktober 2022,

besluit:

1. De kerkvisie West Betuwe 1.0 met de volgende uitgangspunten vast te stellen:
  - Uitgangspunt 1: Het speelveld is duidelijk. Per kerkgebouw, per kern kijken we naar maatwerk;
  - Uitgangspunt 2: Religieus behoud van een kerkgebouw staat voorop, pas daarna kijken we naar passende invulling;
  - Uitgangspunt 3: Samenwerken en kennisdeling.
2. De beschikbare financiële middelen van 72.000 euro voor het ontwikkelen van de kerkvisie, in te zetten voor het uitvoeringsprogramma van de visie.

Aldus besloten in de openbare vergadering
van 29 november 2022, nummer 2022/129,

de griffier,
Hans van der Graaff

de voorzitter,
Servaas Stoop